

DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2023-29-2-2>

УДК 304:316.752:347.78:378

Назип Хамітов

Академічна доброчесність як виклик, вимога і воля: контексти філософської антропології, етики й філософії освіти

Академічна доброчесність в освіті і науці осмислюється як здатність, яка переводить із можливого у дійсне справедливість у відносинах студентів, викладачів і вчених, їх повагу до власної гідності і до гідності колег, а також спрямованість до щирої творчості і співтворчості. Академічна доброчесність є здатність зберігати і розвивати репутацію сумлінного, толерантного й творчого професіонала, який не заздрить таланту колег і не присвоює їх здобутки. В статті академічна доброчесність постає не лише як вимога та виклик, а й як воля. В координатах методології метаантропології доведено, що на рівні волі до самозбереження й продовження роду, а також на рівні волі до влади будь-яка доброчесність, в тому числі й академічна є умовною, більше того можливі її деформації й перекручування. Лише під впливом волі до пізнання й творчості граничного буття людини, яка доповнюється волею до співтворчості в метаграничному бутті, академічна доброчесність набуває безумовного характеру й природності. Доведено, що справжня академічна доброчесність неможлива без справжнього академічного діалогу, без нього вона обертається на симулякр. Обгрунтовується евристичне значення концепту «воля до академічної доброчесності». Воля до академічної доброчесності важливим компонентом має волю до наукової новизни і актуалізує академічне письмо, що має евристичні здобутки, є вільним від плагіату, не зводиться до компіляції і не являє собою фабрикацію. В якості прикладу дії такої волі в академічній спільноті подається Київська світоглядно-антропологічна школа в її розвитку в напрямках екзистенціальної антропології і метаантропології. Показана роль академічної доброчесності в умовах війни та миру.

Ключові слова: академічна доброчесність, воля до академічної доброчесності, академічний діалог, академічне письмо, наука, наукова творчість, вчений, філософ, філософська антропологія, етика, філософія освіти, методологія, метаантропологія, метаантропологічний потенціалізм.

Три шляхи ведуть до знання: шлях роздумів – це шлях найблагородніший, шлях наслідування – це шлях найлегший і шлях досвіду – це шлях найгіркіший.

Конфуцій

У тих, хто душею низький, найкраще з написаного і сказаного стає найгіршим.

Григорій Сковорода

Про розум людини точніше судити по її питанням, ніж по її відповідям.

Бернард Шоу

Проблема

Що таке академічна доброчесність в освіті і науці за своєю суттю? Чому це питання актуалізувалося в останні роки? В чому основні причини порушень академічної доброчесності і як їх можна подолати? Відповідаючи на ці непрості питання, почнемо з наявного й очевидного.

Для більшості з нас академічна доброчесність є проблемою текстових запозичень, яку можна діагностувати антиплагіатними перевірками, використовуючи відповідні комп'ютерні програми, а вирішити – за допомогою страху перед результатами цих перевірок. Але чи здатні сучасні антиплагіатні програми виявити більш складні форми плагіату – наприклад, плагіат ідей і підходів, тобто їх виклад й використання у роботі без текстових запозичень і разом із тим без посилань на їх авторів? Негативна відповідь очевидна. З іншого боку, чи може страх перед покаранням за порушення доброчесності сприяти повноцінній доброчесності? Також ні. Справжня доброчесність – результат сродної праці, а не саморепресивної діяльності під тиском страху покарань за недоброчесність. Так само справжні знання і навички студента як майбутнього професіонала набуваються із зацікавленості предметом (і, можливо, викладачем цього предмету), а не під впливом страху негативної оцінки на іспиті.

Усвідомлення цього веде нас до філософсько-антропологічного виміру проблеми академічної доброчесності. Нам слід усвідомити, наскільки доброчесність загалом і академічна доброчесність зокрема є властивими людській природі.

Філософсько-антропологічний вимір академічної доброчесності

Передусім дамо орієнтовне визначення доброчесності як здатності особистості й спільноти бути справедливими, мати повагу до власної гідності та гідності Іншого й займатися сродною працею.

Відповідно академічна доброчесність в широкому сенсі – це здатність особистості й спільноти, яка характеризується справедливістю у відносинах в пізнанні і творенні культури, повагою до власної гідності та гідності Іншого, а також спрямованістю до щирої творчості та співтворчості, яка породжує справжню культуру. Дане визначення академічної доброчесності стосується культури загалом як стрижня людського буття, охоплюючи всі її сфери, включаючи, зокрема, мистецтво; дефініція академічної доброчесності в освіті й науці потребує більш конкретного визначення з акцентом на суб'єктах освіти і науки.

Академічна доброчесність в освіті і науці – це здатність, яка переводить із можливого у дійсне справедливість у відносинах студентів, викладачів і вчених, їх повагу до власної гідності та до гідності колег, а також спрямованість до щирої творчості та співтворчості – сродної праці у освітній і науковій діяльності. Іншими словами, академічна доброчесність в освіті і науці є здатність зберігати і розвивати репутацію сумлінного, толерантного й творчого професіонала, який не заздрить таланту колег і не присвоює їх здобутки.

Це визначення корелює із запропонованим М. Бойченком, який розуміє академічну доброчесність «як інтегральну характеристику, ядром якої є певна моральна цілісність особистості як послідовність у дотриманні власних принципів, а необхідними, атрибутивними її наслідками – характеристиками є гідність людини, яка прагне віднайти істину завдяки знанням, а також перформативність, віртуозність у досягненні цієї мети, досконале володіння знаннями, а на цій основі – практичну успішність, досягнення прагматичної загостреності істини» [Бойченко 2019: 97]. Однак я роблю акцент на творчості та співтворчості в освіті й науці, які, на мою думку, є основою і смислом академічної доброчесності, умовою не лише теоретичної, а й практичної «загостреності істини».

Та наскільки академічна доброчесність органічна людській природі? Чи не є представлений підхід занадто високим, морально недосяжним й утопічним? Чи не є страх покарання і саморепресивність єдино можливим способом реального набуття мінімального рівня академічної доброчесності? Чи може, навпаки, ми зможемо набути академічну доброчесність за допомогою звільнення від страху репресивності, замінюючи його на страх саморепресивності, а потім на волю до пізнання і творчості і радість від пізнання і творчості?

Для відповіді на ці запитання слід використати методологію такого сучасного напрямку філософської антропології, як метаантропология, розробленого автором даної статті [Хамітов 2023]. В координатах метаантропології людське буття можна розділити на три виміри: буденне, граничне й метаграничне; вони взаємодіють як теза, антитеза та синтеза. Буденне буття породжується волею до самозбереження й продовження роду, граничне буття – волею до влади, з одного боку, й волею до пізнання і творчості – з іншого, метаграничне буття – волею до любові й свободи у їх поєднанні і волею до співтворчості [Хамітов 2023: 32-40].

В буденному бутті людини будь-яка доброчесність є зовнішньою – вона формується під зовнішнім впливом і є несамотійною. Доброчесність існує до тих пір, поки діє контролююча інстанція.

В граничному вимірі людського буття в результаті дії волі до влади академічна доброчесність може ставати інструментом маніпуляцій і формального контролю. Академічна доброчесність здатна спотворюватись, стаючи не способом подолання ресентименту буденності, а способом його парадоксального підсилення в інтересах тих чи інших владних суб'єктів. У випадку, коли граничне буття породжується волею до пізнання і творчості, академічна доброчесність стає доволі органічною для окремих вчених, напрямів і шкіл. Проте вона значною мірою означатиме здатність до пізнання і творчості, а не співтворчості.

В метаграничному бутті воля до пізнання і творчості поєднується з *волею до співтворчості*. Академічна доброчесність в цьому вимірі стає найбільш природною і органічною. Відбувається поєднання індивідуального занурення вченого в свої дослідження з відкритістю не лише до свого напрямку і школи, а й до всієї наукової спільноти.

Отже, відповідаючи на питання наскільки доброчесність загалом і академічна доброчесність, зокрема, є властивими людській природі, можна сказати, що на рівні волі до самозбереження й продовження роду, а також на рівні волі до влади будь-яка доброчесність, в тому числі й академічна є умовною, більше того, можливі її деформації й перекручування. *Лише під впливом волі до пізнання й творчості граничного буття людини, яка доповнюється волею до співтворчості в метаграничному бутті, академічна доброчесність набуває безумовного характеру й природності.*

Тут ми виходимо на етичний вимір проблеми академічної доброчесності.

Етичний вимір: академічна доброчесність як абсолютне й відносне благо

Можна припустити, що в метаграничному вимірі буття людини академічна доброчесність може бути названа абсолютним і безумовним

благом. Вона діє у всій повноті, не може бути спотворена, деформована або перекручена.

Тоді як і в буденному, і в граничному вимірах людського буття академічна доброчесність є благом відносним. Вона може бути доволі обмеженою в буденності, існуючи лише під впливом зовнішнього контролю, й доволі перекрученою в граничному бутті – передусім діями особистостей, які прагнуть набути владу в академічній спільноті.

Тепер ми можемо зрозуміти, що в буденному і граничному бутті академічна доброчесність постає моральним *викликом*, а в метаграничному бутті є моральною *нормою*. Академічна доброчесність є моральною нормою метаграничного буття саме тому, що постає майже недосяжною в координатах буденного і граничного. Якщо метаграничне буття трактуємо як вищий рівень тріади «буденне – граничне – метаграничне», то в цьому вимірі людини нормальним стає те, що було абсолютним і недосяжним для буденного і граничного буття.

Зі сказаного очевидно, що для людей буденного виміру буття необхідний контроль дотримання ключових принципів академічної доброчесності, проте цей контроль повинні здійснювати не владні, а творчі особистості, до того ж схильні і здатні до співтворчості й партнерства. Тоді контроль над дотриманням академічної доброчесності буде своєю метою мати не страх покарання, а *актуалізацію потенціальних евристичних можливостей* студентів, викладачів і учених. Етична відповідальність університетів в її правовому, соціальному і політичному вимірах [Бойченко 2021] передусім полягає в сприянні саме такій актуалізації.

Продуктивний контроль академічної доброчесності повинен породжувати *реальність наукової творчості*, а не невротичну саморепресивність, яка означає або безініціативну пасивну слухняність у дотриманні правил, або хитрість у продукуванні симулякрів, глибинно гальмуючи творчі здібності.

Академічна доброчесність як проблема філософії освіти: від обміну монологами до діалогу

Вище ми спробували дати відповідь на питання щодо природи академічної доброчесності. Ми також усвідомили екзистенціальні причини порушень академічної доброчесності і можливість їх подолання. Залишилося питання: чому проблема академічної доброчесності в Україні актуалізувалася відносно недавно? Відповідь на нього може бути доволі простою: цифровізація освіти і науки, вихід в Інтернет з його величезними інформаційними масивами з усіх царин знання створили у значній частині студентів і навіть викладачів й вчених спокусу копіювати інформацію, не завжди посилаючись на її джерело і авторів, а за наявності

посилань лише компілювати інформацію, займаючись фабрикацією наукової новизни з вже існуючих положень.

І якщо текстові запозичення ми можемо сьогодні доволі чітко відстежити антиплагіатними програмами, то компіляція і фабрикація потребують серйозних моральних й інтелектуальних зусиль наукової спільноти, причому, як ми побачили вище, тих її представників, яких рухає не воля до влади, а воля до пізнання, творчості й співтворчості – воля до істини.

Таке прояснення породжує нове запитання, яке потребує відповідей, що знаходяться в сфері компетенції філософії освіти. Як, враховуючи спокиси використання інформації в Інтернеті для компіляції класичних і новітніх концепцій й фабрикації новизни, направити зусилля студентів, аспірантів, викладачів і вчених на креативну наукову діяльність? Зважаючи на прогрес у питанні розвитку штучного інтелекту, питання доволі непросте, адже останнім часом посилився вплив чат-ботів на діяльність освітньої і наукової спільноти. Ці чат-боти здатні компілювати й фабрикувати тексти, які не матимуть текстових запозичень – будуть з вірно оформленими цитатами і посиланнями, але в них не буде новизни. Це означатиме, що автори цих текстів не лише не набули ознак *концептуалізуючого розуму*, який характеризується критичним і креативним мисленням, а й доручили діяльність компілюючого розуму штучному інтелекту.

Отже, ми повинні нарешті зрозуміти, що монолог викладача і монологу у відповідь (усні чи письмові) студентів або аспірантів повинні залишитися в минулому. Адже сьогодні вустами людей, які озвучують ці монологи, може промовляти штучний інтелект – вони просто будуть озвучувати інформацію, що їм видав чат-бот. Монолог в освітньому процесі слід замінити на діалог, коли у креативній взаємодії з Іншим розкривається й поглиблюється *реальність мислення*, а знання стають іманентним надбанням особистості, а не зникають (раптово або й поступово) після іспиту, захисту курсової, дипломної чи навіть дисертації. Справжній діалог замість монологу означає, що ми не декламуємо (або в кращому разі переказуємо) знання, а *використовуємо* їх для рішення проблем. А використання знань у діалозі з необхідністю актуалізує створення нових знань. Відлуння співтворчих діалогів буде звучати в усамотненій творчості по написанню курсових і дипломних, а далі статей, дисертацій, монографій.

Великою проблемою сучасної вітчизняної освіти і науки, є те, що діалог підміняється обміном монологами. Та хіба не кожен діалог є обміном монологами? І так, і ні. Кожен діалог є обмін монологами, але не кожен обмін монологами є діалогом. Діалог є такий обмін монологами, коли співрозмовники чують один одного, а не лише себе. Зазвичай це означає, що в діалозі, на відміну від простого обміну монологами пови-

нно бути більше двох монологів, принаймні три – 1) *монолог-промова* – 2) *монолог-відповідь* – 3) *монолог-відповідь на відповідь*. Найочевиднішою може бути така структура: 1) *міркування з формулюванням запитання до себе й Іншого* – 2) *міркування у відповідь з можливим новим запитанням* – 3) *відповідь на відповідь з пропозицією висновку, а також ще одного нового запитання і т.д.*

Чим більш творчим і філософським є діалог, тим більше в ньому виникає запитань, які не екзамнують, а розвивають співрозмовника, більше того, хто задає питання. Вихід на запитання собі та Іншому в процесі діалогу означає, що співрозмовники розуміють межі власних знань, компетенції, досвіду, креативності й спрямовані на спільний пошук істини й вирішення проблем, а не на маніпуляцію Іншим й посилення влади над ним.

При цьому *академічний діалог*, на відміну від звичайного діалогу, означає не просто вільний й співтворчий обмін точками зору з повагою до співрозмовника. Очевидно припустити, що у суб'єкта академічного діалогу *точка зору розвивається до рівня концепції*. Однак претензії на концепцію можуть бути і за межами академічної спільноти. Це спонукає нас зробити наступне розгорнуте визначення.

Академічний діалог – це вільний обмін концепціями з метою їх розвитку; при цьому концепції є методологічно аргументованими, спираються на попередній класичний й новітній досвід і висловлюються з безумовною повагою до співрозмовника та його світогляду – за виключенням ситуації заперечення ним права Іншого на свою методологію і світогляд. Іншими словами, академічний діалог є толерантним обміном концепціями з метою їх розвитку з обов'язковим посиланням на методологію й здобутки попередників.

Головне в академічному діалозі – взаємодія не з підкореним і завідомо некомпетентним Іншим або з собою в масці Іншого, а зі справжнім Іншим. Істинний вчений не прагне підкорити собі Іншого й зробити абсолютним послідовником, а пропонує свій варіант бачення, стилю і способу пошуку істини, сприймаючи співрозмовника *партнером* і відчуваючи радість, що можлива інша позиція, при зустрічі з якою власна позиція стає глибшою й цікавішою.

Зрозуміло, що *справжня академічна доброчесність неможлива без справжнього академічного діалогу*; без нього вона обертається на симулякр, стаючи набором репресивних правил, які в тій чи іншій спосіб будуть обходити, використовуючи *недоброчесну «хитрість розуму»*. І навіть слухняна саморепресивність, яку породжує академічна доброчесність без академічного діалогу і яка продукує старанного педанта – *виконавця правил без креативності*, стає лише способом самознищення академічної доброчесності.

Сказане означає, що вже з першого курсу академічно доброчесний викладач повинен заохочувати студентів до діалогу, в якому вони будуть не просто висловлювати анонімні істини з підручників («як відомо в науці»), а цитувати різних авторів, *обов'язково висловлюючи своє ставлення до їх ідей і висновків*. На цьому етапі важливо *становлення критичного мислення*, яке при цьому спирається на знання й не стає *мисленням критикана*, який заперечує все попереднє лише тому, що воно «несучасне», «архаїчне» тощо.

На другому етапі зрілості академічного діалогу викладача і студентів, який орієнтовно починається з останнього року бакалаврата і продовжується в магістратурі, необхідно робити акцент не лише на знанні ідей авторів і їх критичному осмисленні, а й на аналізі *методологічних підходів* цих авторів. Це етап, на якому відбувається становлення *креативного мислення*, більше того, *академічного креативного мислення*, в якому нові ідеї підкріплюються, аргументуються й структуруються за допомогою методології авторського підходу. Під методологією авторського підходу можна розуміти евристичний ключ, який становить собою систему визнаних й апробованих проблем методів і методологій. В методології авторського підходу як системі завжди є виражений когнітивний й креативний стрижень, навколо якого формуються інші методи і підходи; як правило, це новітня методологія, яка вже добре показала себе у вирішенні актуальних наукових проблем і завдань.

Надалі маємо академічний діалог наукового керівника й аспіранта, в якому керівник вже спілкується з аспірантом як колегою. Академічно доброчесний науковий керівник не лише слідкує за вчасним написанням тез і статей, на основі яких формуються розділи дисертації, а й передає реальний *науковий досвід по використанню методології для створення аргументованої новизни*. Академічно доброчесний аспірант відкритий цьому досвіду і в будь-якому разі повинен спробувати використати методологію, яка на думку наукового керівника є продуктивною для вирішення проблеми дослідження. Якщо ця методологія буде здаватися аспіранту недостатньо продуктивною, він має повне право використати інші методологічні підходи, але йому навряд чи слід ігнорувати методологічні рекомендації наукового керівника, який використовує методологію, і вона стає для нього евристичним інструментом новизни в статтях і книгах.

Наступним етапом академічного діалогу маємо взаємодію наукового консультанта і докторанта, яка ще більшою мірою стає взаємодією колег. Академічно доброчесний науковий консультант, який є вже доктор наук, а може й академік, передає докторанту *науковий досвід творення власної методології на основі вже існуючих методологічних підходів*. Тоді як академічно доброчесний докторант уважно осмислює цей досвід і

формує власний оригінальний методологічний підхід, що є важливим критерієм новизни дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук. В такій дисертації маємо перехід від методологічного підходу *автора*, який повинен бути присутнім вже на рівні академічно доброчесної бакалаврської і магістерської роботи, до *авторського* методологічного підходу, що характеризує вже зрілого вченого.

Саме авторська методологія доктора наук дозволяє йому актуалізувати напрям – його підхід стає продуктивним для колег, дозволяючи їм вирішувати їх наукові проблеми й завдання, а далі на цій основі формувати власну наукову школу – виходячи до молодшої генерації, створюючи співтворчу спільноту й формуючи системне осмислення методології у її розвитку й модифікаціях.

Зрозуміло, що творення напряму і школи в науці означає новий рівень академічного діалогу не лише між особистостями вчених, а між спільнотами – як змістовними (інші напрями і школи), так і інституційними (кафедри, відділи, центри, інститути, університети, академії, асоціації тощо).

Толерантний і неформальний академічний діалог між особистостями, напрямами і школами – умова продуктивності дискусій в науці. Дискусія як взаємодія опонентів, що мають різні підходи щодо проблеми, стає академічно недоброчесною, якщо це лише обмін монологами з метою домінувати над співрозмовником або помститися йому. Ресентимент в наукових дискусіях є неприпустимим, він повинен викриватися й видалятися не просто як щось *позанаукове*, а *антинаукове*.

Наукова дискусія не повинна зводитися до зведення рахунків, це сумний і потворний вияв академічної недоброчесності. Справжня дискусія в науці – загострений полемікою діалог з метою пошуку істини й креативної взаємодії опонентів.

Академічне письмо і воля до академічної доброчесності

Указаним вище етапам (стадіям) розвитку академічного діалогу відповідають етапи розвитку *академічного письма*. На молодших курсах університету академічне письмо характеризується переважно формуванням неповторного авторського *стилю*. Про значення авторського стилю як умови недопущення порушень академічної доброчесності, я вже казав в одній зі своїх робіт [Хамітов 2018]. Надалі має відбутися розвиток від усвідомлення авторського стилю як *способу викладу* до усвідомлення і розвитку свого *способу мислення*, що характеризує вже старшокурсника, який здатен використовувати методологію як стратегію пізнання й вирішення проблем. Це робить

тести бакалаврської, й особливо магістерської робіт, якісно іншими ніж попередні есе й курсові.

В дисертаційних роботах – класичному жанрі нормативного академічного письма – маємо більш системне й обґрунтоване використання методології для аргументації новизни (дисертація на здобуття ступеня доктора філософії) й творчу діяльність по створенню нового методологічного підходу (дисертація на здобуття ступеня доктора наук).

Дисертації – це паростки нових ідей і методологій в науці, які системно оцінюються науковою спільнотою, а за умов демократії і при наявності резонансних авторів і тем – також громадянським суспільством, тому наявність академічної доброчесності в процесі їх написання, попереднього обговорення і захисту є доволі значущою для всієї системи освіти і науки. Академічна доброчесність в дисертаційному процесі, як в жодному іншому процесі освіти і науки, повинна бути не винятком, не примусом, не зовнішньою вимогою, а *органічною нормою*. Більше того, академічна доброчесність повинна бути *волею* – постійною усвідомленою спрямованістю і в здійсненні усамотненої творчості дисертанта над текстом, і в процесі комунікації з колегами під час експериментів і дискусій.

Вводячи поняття *«воля до академічної доброчесності»*, ми акцентуємо на двох моментах. По-перше, це означає, що академічну доброчесність не можна здобути раз і назавжди, її слід досягати, вона є процесом, який потребує вольових зусиль, які можуть перейти у натхнення. А, по-друге, словосполучення *«воля до академічної доброчесності»* вказує на можливість і дійсність внутрішніх причин набуття доброчесності освітянина і науковця, які долають як репресивність, так і саморепресивність, наповнюють відношення до науки любов'ю, а доброчесність – свободою.

У волі до академічної доброчесності ключовим компонентом є *воля до наукової новизни* [Хамітов 2018], в якій творча інтенція поєднується з осягненням досвіду попередників. Воля до наукової новизни як компонент волі до академічної доброчесності, що оживлює її і наповнює сенсом, здатна актуалізувати академічне письмо, в якому маємо *аргументовану новизну*, а тому це письмо є *органічно й безумовно вільним* від плагіату й, водночас, не зводиться до компіляції і не являє собою фабрикацію.

Переконаний, що саме воля до академічної доброчесності породжує *академічну харизму* [Крилова С., & Крилова В. 2023; Clark 2007] як стан натхненності у творенні ідей, написанні оригінальних текстів, духовної й душевної взаємодії з колегами.

Воля до академічної доброчесності у спільноті філософів України: Київська світоглядно-антропологічна школа та її розвиток в екзистенціальній антропології і метаантропології

Філософія – це *музика думки*, більше того, *музика вільної думки*, і ця музика пронизує всю культуру, в тому числі і науку, поєднуючи у смислову цілісність. Відповідно воля до академічної доброчесності в процесі розвитку філософської освіти і науки стає критично важливою.

Чи є приклади вираженої волі до академічної доброчесності у сучасній спільноті філософів України не на рівні окремих авторів, а на рівні *напрямів і шкіл*? Тих напрямів і шкіл, де академічна доброчесність є *справжньою волею*, а не вимогою і зовнішньою нормою?

Останнім часом часто звучить поняття «Київська філософська школа», яке виражає важливий стрижень творчої своєрідності української філософії ХХ-ХХІ століть. Чи існує вона як окремий феномен оригінальної філософської культури, яка апіорі є академічно доброчесною в своїх основах? Безперечно. Проте Київська філософська школа – поняття доволі широке. В її межі можна включити багато епох, авторів і напрямків.

Я хотів би говорити саме про *Київську світоглядно-антропологічну школу*, яка є мені знайомою і до якої значною мірою відношу і себе. Ця школа починає формуватися у 60-ті роки минулого століття, коли інтелектуали отримали *відносну свободу* філософського слова і публічної концептуалізації, які виходили за межі попередньої ортодоксальної марксистсько-ленінської теорії.

Засновником Київської світоглядно-антропологічної школи є В. Шинкарук, тоді як П. Копніна, на мою думку, можна назвати засновником *Київської світоглядно-гносеологічної школи*. Обидва ці мислителі мали виражену волю до академічної доброчесності і беззаперечну академічну харизму.

Філософами, які найбільше вплинули на В. Шинкарука, були І. Кант і Г.В.Ф. Гегель, але він та його послідовники виходять за межі характерної для німецької філософської класики *гносеологізації людського буття* – передусім через категорію «світ», і вже у другу чергу через категорію «практика». В результаті найвагомим здобутком Київської світоглядно-антропологічної школи є перенесення акценту з відносин «суб'єкт – об'єкт» та «людина – суспільство» на концептуальну пару «людина – світ».

В середині 90-х років ХХ століття у Київській світоглядно-антропологічній школі відбувся «екзистенціальний поворот», який був розпочатий статтею В. Шинкарука «Віра, надія, любов» [Шинкарук 1994]. Дозволю собі нагадати, що я відгукнувся на неї моєю книгою «Філософія самотності», ідеї якої я розвинув у докторській дисертації, що представлена окремою монографією [Хамітов 2017].

Осмилюючи екзистенціальний поворот 90-х років, ми можемо говорити про достатньо серйозний вплив на Київську світоглядно-антропологічну школу ідей С. К'єркегора, М. Гайдеггера, М. Бердяєва, А. Камю, Ж.-П. Сартра.

Взагалі я вважаю, що одним із найважливіших здобутків Київської світоглядно-антропологічної школи є *екзистенціальна антропология* – напрям сучасної української філософії, який розглядає світоглядну активність особистості в контексті її неповторного існування і може бути осмислений як одна з тенденцій сучасної філософської антропології в Україні і світі. Екзистенціальна антропология є такою онтологією людини, в якій центральною є теорія сенсу людського буття, можливості його досягнення та досягнення.

Сучасна вітчизняна екзистенціальна антропология як напрям Київської світоглядно-антропологічної школи досліджує екзистенціальні виміри людського буття через розгляд світогляду та його теоретичних трансформацій. Екзистенціальна антропология вкладає в поняття світогляду екзистенціальну напруженість та трансцендуючу активність людського буття. Світогляд розглядається не тільки в його зв'язках із теоретичною свідомістю, але й у взаємодії з людським відношенням до світу, світовідношенням. Нагадаю, що термін «екзистенціальна антропология» був використаний Б. Головка для характеристики позиції О. Больнова; стосовно ж напряму розвитку вітчизняних філософсько-антропологічних досліджень даний термін дістав поширення у роботах В. Табачковського.

Екзистенціальна антропология займається аналізом екзистенціального змісту феноменів світогляду та світовідношення, що складає одну з найсуттєвіших тенденцій Київської світоглядно-антропологічної школи. В. Шинкарук досліджує екзистенціали «віра», «надія», «любов», які знаменують вихід особистості до людяної комунікації у сродній праці й мудрості [Шинкарук 1994]. І. Бичко детально вивчає такий екзистенціал як «свобода» і на цій основі спільно с А. Бичко досягає екзистенціальну своєрідність української інтелігенції [Бичко А., & Бичко І. 1997]. У річищі цього напряму М. Булатов здійснює саморефлексію екзистенціального досвіду філософа [Булатов 2018]. В. Табачковський осмислює проблеми екзистенціальної антропології через розгляд колізійності людського світовідношення та феномену самотворення людини. Хочу констатувати наявність у В. Табачковського волі до академічної доброчесності, яка набула специфічних рис – це була воля до осучаснення ідей і постатей попередньої генерації українських філософів, які за умов тоталітаризму й авторитаризму змогли зберегти й розвинути свободу думки [Табачковський 2002].

Цікаво, що М. Попович, який здебільшого розвиває підходи Київської світоглядно-гносеологічної школи, започаткованої П. Копніним, у

своїх дослідженнях вимірів людського буття [Попович 1997] дотичний саме до екзистенціальної антропології Київської світоглядно-антропологічної школи. Те ж саме можна сказати й про С. Кримського, коли він концептуалізує проблему архетипів української культури й духовності [Кримський 2008].

Баланс есенціального й екзистенціального підходів виділяє екзистенціальну антропологію з поміж інших напрямів сучасної філософії. На відміну від есенціального підходу екзистенціально-антропологічний стверджує відкритість людського буття, неможливість визначити наперед задані межі людської природи. На відміну ж від класичного екзистенціалізму, наприклад Ж.-П. Сартра, мова не йде про абсолютну зумовленість сутності людського буття індивідуальним існуванням. Міркування екзистенціалізму про сутнісний характер свободи існування людини набуває в екзистенціальній антропології нове звучання: екзистенціальний підхід не повинен знищити есенціальний, вступивши з ним у антагонізм; суперечність між ними повинна бути подолана синтетично. Це означає персоналізм і гуманізм у розумінні людини та її взаємодії зі світом, які укорінені ще у філософських побудовах Григорія Сковороди.

Тією чи іншою мірою до екзистенціальної антропології, як напряму Київської світоглядно-антропологічної школи, що задає нові світоглядні й методологічні підходи, дотичні українські філософи не лише в царині філософської антропології, а й в галузях соціальної філософії, філософії культури, етики, естетики, філософії науки, логіки, філософії освіти. Привертають увагу підходи В. Кременя, які розвиваються у річищі методології філософії людиноцентризму [Кремень 2009], дослідження В. Андрущенка на стику філософської антропології, філософії культури й соціальної філософії, розгорнуті в книгах «Організоване суспільство» [Андрущенко 2018], «У пошуках свободи» [Андрущенко 2023], а також роботи таких авторів як Є. Андрос, Є. Бистрицький, І. Бойченко, М. Бойченко, Є. Головаха, А. Горак, Л. Губерський, В. Іванов, Г. Коваadlo, М. Култаєва, Л. Левчук, В. Малахов, К. Малєєв, Н. Родіонова, Л. Солонько, Л. Сохань, Г. Шалашенко, Л. Шашкова, О. Щербина та ін.

Принципи екзистенціальної антропології розвиваються у напрямі і школі *метаантропології*, яка є подальшим розгортанням Київської світоглядно-антропологічної школи і може бути визначена як теорія буденного, граничного й метаграничного екзистенціальних вимірів буття людини і умови комунікації в цих вимірах, а також архетипових основах культури. Метаантропологія як проєкт розвитку філософської антропології був запропонований у 1997 р. в моїй книзі «Філософія людини: пошук меж. Вступ до метаантропології», до якої В. Шинкарук написав передмову.

Звісно, концепт «метаантропологія» використовується й іншими авторами за межами Києва й України. Метаантропологія як концепт з'являється вже у пізнього М. Шелера, який зазначає, що «сучасна метафізика – це вже не космологія й метафізика об'єкта, а, швидше, метаантропологія і метафізика акту» [Scheler 1929: 12]. По суті, метаантропологія розуміється М. Шелером як *метафізика трансцендування*, що дозволило мені на цій основі створити теорію екзистенціальних вимірів людського буття як етапів й способів трансцендування і типів світогляду, які їм відповідають. Незалежно від М. Шелера концепт «метаантропологія» був використаний американським філософом і культурологом Д. Бідні, який осмислює метаантропологію як теорію, що вивчає проблеми природи людини, архетипів та міфології [Bidney 1968].

Метаантропологія як напрям саме Київської світоглядно-антропологічної школи є методологічна стратегія, що, як ми побачили вище, основана на структуризації людського буття на буденний, граничний і метаграничний екзистенціальні виміри, які корелюють з відповідними їм типами світогляду.

Якщо ми припустимо, що буденне буття людини формується волею до самозбереження й продовження роду, граничне – волею до влади, а також волею до пізнання і творчості, метаграничне – волею до любові, свободи, толерантності й співтворчості, то екзистенціальній специфіці цих вимірів можуть відповідати *буденний, особистісний та філософський* типи світогляду [Хамітов 2023: 41-45]. В результаті маємо *екзистенціальну типологію світогляду* – на відміну від соціокультурної типології, в межах якої виділяються міфологічний, релігійний та науковий типи світогляду. Буденний світогляд – несамостійний, некритичний, нетворчий. Особистісний світогляд – його повна протилежність, він самостійний, критичний і творчий. Філософський світогляд, має всі ці ознаки, маючи ще й системний, цілісний і гуманістичний характер.

На перший погляд буденний, особистісний й філософський типи світогляду цілком можна співвіднести з міфологічним, релігійним та науковим. Проте більш глибоке осмислення проблеми показує, що таке співвіднесення не є коректним – тут ми маємо не *дві триади корелятивів*, а *дві системи координат*. Так, і в міфологічному, і в релігійному, і в науковому виявах світогляду можуть бути і буденний, і особистісний, і філософський рівні. З іншого боку, в кожному з останніх може проявлятися і міфологічне, і релігійне, і наукове.

Метаантропологія є філософською антропологією епохи фундаментальної антропологічної кризи – починаючи від її екологічних аспектів і закінчуючи аспектами ментальними та військово-політичними. У цьому плані метаантропологія виступає антропологією взаєморозуміння, антропологією толерантності – системою ідей і концептів, яка продовжує

підхід Київської світоглядно-антропологічної школи до особистості з її вільною світоглядною активністю як вищої духовної цінності буття людини, яка породжує ще одну цінність – вільної світоглядної комунікації особистостей.

Метаантропологія може бути розділена на персоналістичну й комунікативну. Персоналістична метаантропологія досліджує людське буття в екзистенціально-особистісних вимірах, комунікативна вивчає умови і логіку комунікації між різними людськими спільнотами [Хамітов 2023: 20]. Ці тенденції метаантропології з'єднуються в метаантропології статі, що вивчає духовне і душевне як екзистенціальні вияви чоловічого та жіночого. Такий підхід відкриває для філософії статі та гендеру розуміння причин внутрішньої самотності чоловіка та жінки й можливості гармонії між ними на рівні цілісної духовно-душевної взаємодії, а також усвідомлення досягнень та втрат гендерної рівності у світі. Усе це робить метаантропологію як продовження Київської світоглядно-антропологічної школи методологічною і світоглядною основою низки напрямів сучасного психоаналізу, передусім *філософського психоаналізу* [Хамітов, & Крилова 2023: 250-252] й *андрогін-аналізу* [Хамітов, Крилова 2023: 11-14], які орієнтовані на аналіз світоглядних структур – життєвих стратегій, принципів, цінностей – та актуалізацію філософського світогляду.

На теоретичній основі метаантропології у співавторстві з академіком НАН України С. Пирожковим автор даної статті розробляє методологію *метаантропологічного потенціалізму*, яка дозволяє моделювати становлення особистості або соціальної системи від наявних до поза межних (метаграниць) вимірів завдяки створенню стратегій, які розгортають реальні потенції системи. Дана методологія була системно викладена в нашій спільній монографії з С. Пирожковим «Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини» [Пирожков, & Хамітов 2020] і виявилася евристично продуктивною при створенні щорічних Національних доповідей НАН України (з 2016 р.). В роботі над доповідями в річищі метаантропологічного потенціалізму продуктивно працюють українські філософи Я. Любивий і В. Жулай; останній досліджує проблематику самоздійснення людини в сучасному світі, вільного від репресивності, саморепресивності й утопічності – такого, що спирається на реальні потенції особистості [Жулай 2023].

В контексті метаантропології статі проблема статі вивчається крізь призму міфологем європейської культури (Л. Гармаш), аналізуються жіночі образи в мистецтві (І. Зубавіна), досліджуються екзистенціальні аспекти чоловічої та жіночої риторики (М. Препотенська).

У дослідженнях професора С. Крилової вибудовуються напрями «*соціальна метаантропологія*» й «*культурна метаантропологія*», які теж розвиваються в контексті Київської світоглядно-антропологічної шко-

ли і поступово розгортаються в окремі школи. Специфіка підходів С. Крилової полягає в тому, що, використовуючи тріадичну методологію для розуміння людського буття, яка пропонується в проєкті метаантропології (буденне, граничне, метаграничне буття людини), вона застосовує дану методологію не до людини як неповторної екзистенції та особистості, а до суспільства й культури, а також людини в *контексті* суспільства й культури [Крилова 2020].

Дотичними і до соціальної, і до персоналістичної метаантропології є роботи І. Степаненко, присвячені феномену духовності в контексті мистецтва життя, в яких авторка розвиває глибинні тенденції Київської світоглядно-антропологічної школи. Доктор юридичних наук С. Сливка створює напрям і школу «метаантропологія права», досліджуючи трансформації відносин людей щодо правових норм у буденному, граничному та метаграничному вимірах людського буття, а доктор філософських наук Н. Манойло формує напрям «метаантропологія правосвідомості».

Метаантропологічний підхід був застосований Д. Свириденко при вивченні екзистенціальних вимірів віртуальної реальності та феномену академічної мобільності, а також в дослідженнях впливу кіно і телебачення на природу сучасної людини, здійснених В. Криловою (проєкт *екранної метаантропології*). Метаантропологія як методологічна стратегія була використана М. Препотенською для осмислення буття людини в сучасному мегаполісі (проєкт *метаантропології мегаполісу*). На основі проєкту метаантропології, а також класичних надбань Київської світоглядно-антропологічної школи С. Киселиця досліджує віру як екзистенціал, що проходить складні метаморфози в житті особистості, а також осмислює феномен мудрості.

Ключові концепти метаантропології «буденне, граничне й метаграничне буття людини» і «буденний, особистісний і філософський світогляд» були задіяні О. Зайченко при аналізі рольової гри як феномену культури, Л. Тарасюк – при вивченні ініціації креативності в бутті людини та досягненні її андрогінної цілісності, В. Клочковим – при дослідженні феномену проблемності людського буття, Ф. Фомінім – при аналізі трансформацій сім'ї в сучасній Україні. Проєкт метаантропології виявився евристично плідним при здійсненні аналізу феномену самореалізації людини у різних культурах, що знайшло своє відображення у роботах В. Матвеева. Останнім часом цікавим є досвід використання метаантропологічної методології в роботах Д.Д. Дандекара (Індія), О. Коломійця, Р. Кузьменко, Н. Мринської, Н. Павленко, О. Романової, І. Скрипак та ін.

Значущою стає метаантропологія і в сучасному етичному й естетичному знанні. Метаантропологічний підхід, зокрема, представлений у словнику «Етика і естетика» [Хамітов, Крилова, & Мінева 2009], в якому до українських авторів долучилася знаний у Європі етик С. Мінева.

Отже, Київська світоглядно-антропологічна школа продовжує своє існування в таких напрямках сучасної української філософії як екзистенціальна антропологія та метаантропологія, що поступово самі розгортаються у школи. Така творча еволюція Київської світоглядно-антропологічної школи актуалізує її для нових генерацій українських філософів.

Зрозуміло, що розвиток Київської світоглядно-антропологічної школи не обмежується лише вказаними напрямками, тому закликаю колег осмислити її розвиток в інших напрямках. В будь-якому разі слід констатувати, що *Київська світоглядно-антропологічна школа в своєму розвитку і міждисциплінарній взаємодії є прикладом волі до академічної доброчесності, яка передається від одного покоління до іншого*. Всі її автори, які були названі в цій статті, мають цю волю і гідно реалізують її.

Тому Київську світоглядно-антропологічну школу в її класичних та новітніх формах слід вивчати під час надання філософської освіти (передусім в курсах історії вітчизняної філософії, філософської антропології, філософії культури) як реальний досвід здійснення волі до академічної доброчесності.

Висновки.

Академічна доброчесність в умовах війни та миру

Якою є значення академічної доброчесності в умовах війни та миру? Очевидно, що академічна доброчесність є принципово важливою для системи освіти і науки, для всього суспільства й держави в обох цих ситуаціях. Але в чому її специфіка в даних ситуаціях?

Як ми побачили вище, академічна доброчесність – не просто відсутність текстових запозичень й коректність цитування, а наявність наукової новизни, розгорнутої й аргументованої в тексті, а також продуктивного академічного діалогу з приводу її достовірності. Це й означає, що академічна доброчесність є основою інноваційних рішень, спрямованих на перемогу.

Якщо в мирних умовах академічна доброчесність є важливою, то в ситуації війни вона стає критично важливою, адже виступає основою інноваційних рішень, які не лише наближають перемогу, а й роблять її стабільною й стратегічною.

Академічно недоброчесний студент, аспірант, викладач, вчений в умовах війни стає не просто порушником корпоративних норм і правил академічної спільноти, він робить злочин проти свого народу. Адже недостатня академічна доброчесність спільноти освітян і науковців, яка в умовах миру стримує розвиток країни, гальмує її цивілізаційну суб'єктність [Пирожков, & Хамітов 2020], в умовах війни може стати фактором поразки країни у війні і втрати цивілізаційної суб'єктності.

Академічна доброчесність в умовах сучасної війни, яка постійно *вимагає інноваційності*, стає фактором і шляхом реальної перемоги та розвитку [Пирожков, & Хамітов 2022].

Цивілізаційна суб'єктність України як демократичної країни, що прагне до рівноправного партнерства в євроатлантичній спільноті, повинна бути не лише сильною, а й гуманістичною [Пирожков, & Хамітов 2020: 23-28]. Це означає, що в ситуації війни й академічна доброчесність в гуманітарному, зокрема, у філософському знанні не менш значуща й актуальна, ніж в природничих і технічних науках. В умовах воєнного стану Україна сьогодні генерує не лише новинки оборонної техніки й нові економічні стратегії, а й *новий гуманізм* – не просто гуманізм співчуття й допомоги постраждалим від криз і воєн, а *гуманізм світоглядного розуміння й партнерства*, який запобігає війнам і допоможе перемогти пандемію неототалітаризму в світі [Khamitov 2023]. Вірю, що воля до академічної доброчесності в Україні створить такий рівень її розвитку, який сприятиме збереженню, утворенню й посиленню гуманістичної цивілізаційної суб'єктності нашої країни.

Посилання:

- Андрущенко, В. (2018). *Організоване суспільство: проблеми суспільної самоорганізації та інституалізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу: у 2 кн. 3-тє вид., виправл., доповн.* Київ: Знання України. Кн. 1: Від мрії до дії; Кн. 2: Філософія новітнього державотворення. Київ: Знання України.
- Андрущенко, В. (2023). *У пошуках свободи. Історіософія української культури від найдавніших часів до наших днів. Наукова публіцистика. Книга для читання.* Київ: «Видавництво Людмила».
- Бойченко, М. (2021). Етична відповідальність університетів: правовий, соціальний і політичний виміри. *Університети і лідерство*, 2(12), 186-200. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2021-12-2-186-200>
- Бойченко, М. (2019). Інституційні засади академічної доброчесності: філософська та правова концептуалізація. *Філософія освіти*, 24(1), 97-114. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2019-24-1-97-114>
- Бичко, А. К., & Бичко, І. В. (1997). *Феномен української інтелігенції. Спроба екзистенційного дослідження.* Дрогобич: Без видавництва.
- Булатов, М. (2018). *Філософський щоденник.* Київ: Стілос.
- Жулай, В. (2023). *Подієвість і моральність: проблеми самоздійснення людини в сучасному світі.* Київ: Наукова столиця.
- Кремень, В. Г. (2009). *Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору.* Київ: Педагогічна думка.
- Крилова, С. (2020). *Краса людини в життєвих практиках культури. Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу.* Видання 2-е, перероблене і доповнене. Київ: КНТ.
- Крилова, С., & Крилова, В. (2023). Феномен академічної харизми вченого в науці та освіті. *Вища освіта України*, (2), 46-52. [https://doi.org/10.32782/UDU-VOU.2023.2\(89\).06](https://doi.org/10.32782/UDU-VOU.2023.2(89).06)

- Кримський, С. (2008). *Під сигнатурою Софії*. Київ: Києво-Могилянська академія.
- Попович, М. В. (1997). *Раціональність і виміри людського буття*. Київ: Сфера.
- Пирожков, С. І, & Хамітов, Н. В. (2022). Війна і мир в Україні: шляхи до реальної перемоги та розвитку. *Вісник НАН України*, (9), 38-49. <https://doi.org/10.15407/viisn2022.09.038>
- Пирожков, С.І., & Хамітов, Н. В. (2020). *Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини*. Київ: Наукова думка.
- Табачковський, В. Г. (2002). *У пошуках невтраченого часу*. Київ: Парапан.
- Хамітов, Н. (2018). Воля до наукової новизни як умова неможливості плагиату. *Вища освіта України*, 2(69), 13-18.
- Хамітов, Н. В. (2017). *Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології*. 2-е видання, перероблене та доповнене. Київ: КНТ.
- Хамітов, Н. В. (2023). *Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту*. 5-е видання, виправлене і доповнене. Київ: КНТ.
- Хамітов, Н. В., & Крилова, С. А. (2023). *Людина і культура: словник. Філософська антропологія, філософія культури, культурологія*. 2-е видання, виправлене і доповнене. Київ: КНТ.
- Хамитов, Н., Крылова, С., & Минева, С. (2009). *Этика и эстетика: словарь ключевых терминов*. Київ: КНТ.
- Шинкарук, В. (1994). Віра, Надія, Любов. *Віче*, 3(24), 145–150.
- Bidney, D. (1968). *Theoretical Anthropology*. New York: Schocken Books.
- Clark, W. (2007). *Academic Charisma and the Origins of the Research of the University*. Chicago, London : The University of Chicago Press.
- Khamitov, N. (2023). *The War in Ukraine and the new Humanism: David versus Goliath. Meta-anthropology of history of the 21st century*. Sofia: KIBEA Publishing.
- Scheler, M. (1929). *Philosophische Weltanschauung*. Bonn: Verlag von Friedrich Cohen.

References:

- Andrushchenko, V. (2023). In search of freedom. Historiosophy of Ukrainian culture from ancient times to the present day. Scientific journalism. A book to read. Kyiv: Lyudmila Publishing House.
- Andrushchenko, V. (2018). *Organized Society: Problems of Social Self-Organization and Institutionalization in the Period of Radical Transformations in Ukraine at the Turn of the Century: Experience of Socio-Philosophical Analysis*: in 2 volumes. 3rd ed., corrections, additions. Kyiv: Knowledge of Ukraine. Book 1: From dream to action; Book 2: Philosophy of modern state formation. Kyiv: Znannya Ukrainy.
- Bidney, D. (1968). *Theoretical Anthropology*. New York: Schocken Books.
- Boichenko, M. (2021). Ethical responsibility of universities: legal, social and political dimensions. *Universities and Leadership*, 2(12), 186-200. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2021-12-2-186-200>
- Boichenko, M. (2019). Institutional principles of academic integrity: philosophical and legal conceptualization. *Philosophy of Education*, 24(1), 97-114. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2019-24-1-97-114>
- Bulatov, M. (2018). *Philosophical diary*. Kyiv: Stilos.
- Bychko, A. K., & Bychko, I. V. (1997). *The Phenomenon of the Ukrainian intelligentsia. An Attempt at Existential Research*. Drohobych: Without a publisher.
- Clark, W. (2007). *Academic Charisma and the Origins of the Research of the University*. Chicago, London : The University of Chicago Press.
- Khamitov, N. V. *Loneliness in human existence. Experience of metaanthropology*. 2nd edition, revised and enlarged. Kyiv: KNT.
- Khamitov, N. V. (2023). *Philosophical Anthropology: Current Issues. From theoretical to practical turn*. 5th edition, corrected and supplemented. Kyiv: KNT.

- Khamitov, N. (2023). *The War in Ukraine and the new Humanism: David versus Goliath. Meta-anthropology of history of the 21st century*. Sofia: KIBEA Publishing.
- Khamitov, N. (2018). The will to scientific novelty as a condition for the impossibility of plagiarism. *Higher education of Ukraine*, 2(69), 13-18.
- Khamitov, N. V., & Krylova, S. A. (2023). *Man and Culture: A Dictionary. Philosophical anthropology, philosophy of culture, culturology*. 2nd edition, corrected and supplemented. Kyiv: KNT.
- Khamitov, N., Krylova, S., & Mineva, S. (2009). *Ethics and aesthetics: a dictionary of key terms*. Kyiv: KNT.
- Kremen, V. G. (2009). *The Philosophy of Human Centrism in Educational Space Strategies*. Kyiv: Pedagogichna dumka.
- Krylova, S. (2020). *Human beauty in the life practices of culture. Experience of social and cultural meta-anthropology and androgynous analysis*. 2nd edition, revised and supplemented. Kyiv: KNT.
- Krylova, S., & Krylova, V. (2023). The phenomenon of academic charisma of a scientist in science and education. *Higher education of Ukraine*, (2), 46-52. [https://doi.org/10.32782/UDU-VOU.2023.2\(89\).06](https://doi.org/10.32782/UDU-VOU.2023.2(89).06)
- Krymskyi, S. (2008). *Under the signature of Sofia*. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy.
- Popovych, M. V. (1997). *Rationality and Dimensions of Human Being*. Kyiv: Sphere.
- Pirozhkov, S. I., & Khamitov, N. V. (2020). *Civilizational subjectivity of Ukraine: from potentials to a new worldview and human existence*. Kyiv: Naukova dumka.
- Pirozhkov, S. I., & Khamitov, N. V. (2022). War and Peace in Ukraine: Paths to Real Victory and Development. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, (9), 38-49. <https://doi.org/10.15407/vsn2022.09.038>
- Tabachkovsky, V. G. (2002). *In the Search of Non-Wasted Time*. Kyiv: Parapan.
- Scheler, M. (1929). *Philosophische Weltanschauung*. Bonn: Verlag von Friedrich Cohen.
- Shinkaruk, V. (1994). Faith, Hope, Love. *Viche*, 3(24), 145–150.
- Zhulai, V. (2023). *Eventuality and Morality: Problems of Human Self-Realization in the Modern World*. Kyiv: Naukova Stolystsia.

Nazip Khamitov. Academic integrity as a challenge, demand and will: contexts of philosophical anthropology, ethics and philosophy of education

Academic integrity in education and science is understood as an ability that translates from possible into actual justice in the relations of students, teachers and scientists, their respect for their own dignity and the dignity of colleagues, as well as a focus on sincere creativity and co-creation. Academic integrity is the ability to maintain and develop the reputation of a conscientious, tolerant and creative professional who does not envy the talent of colleagues and does not appropriate their achievements. In the article, academic integrity appears not only as a demand and a challenge, but also as a will. In the coordinates of the methodology of meta-anthropology, it is proven that at the level of the will to self-preservation and procreation, as well as at the level of the will to power, any virtue, including academic and conditional, moreover, its deformations and distortions are possible. Only under the influence of the will to knowledge and creativity of the finite being of a person, which is supplemented by the will to co-creation in the meta-boundary being, academic integrity acquires an unconditional character and naturalness. It has been proven that true academic integrity is impossible without true academic dialogue, without it it turns into a simulacrum. The heuris-

tic meaning of the concept “will to academic integrity” is substantiated. The will to academic integrity is an important component of the will to scientific novelty and actualizes academic writing that has heuristic achievements, is free from plagiarism, does not amount to compilation and is not a fabrication. As an example of the action of such a will in the academic community, the Kyiv anthropological school is presented in its development in the directions of existential anthropology and metaanthropology. The role of academic integrity in conditions of war and peace is shown.

Keywords: *academic integrity, will to academic integrity, academic dialogue, academic writing, science, scientific creativity, scientist, philosopher, philosophical anthropology, ethics, philosophy of education, methodology, meta-anthropology, meta-anthropological potentialism.*

Хамітов, Назип, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, Президент Міжнародної асоціації філософського мистецтва. Сфера наукових інтересів: філософська антропологія, філософія культури, метаантропологія, філософський психоаналіз, етика, естетика, філософія освіти.

E-mail: nez.swetly@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8193-9383>

Khamitov, Nazip, corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine, doctor of philosophical sciences, professor, leading researcher of the Institute of Philosophy named after H.S. Skovoroda of the National Academy of Sciences of Ukraine, President of the International Association of Philosophical Art. Field of scientific interests: philosophical anthropology, philosophy of culture, meta-anthropology, philosophical psychoanalysis, ethics, aesthetics, philosophy of education.

E-mail: nez.swetly@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8193-9383>